

ISSN 1226-4490

*International
Journal of
Central
Asian Studies*

Volume 7 2002

**Editor in Chief
Choi Han-Woo**

Institute of Asian Culture and Development

Bir Kore Halk Hikayesindeki Geyik Motifi Üzerine

Hyo-Joung Kim

Pusan University of Foreign Studies
Republic of Korea

Korelilerin menşei ve Korecenin hangi dil grubuna ait olduğu konusunda birçok araştırmacı tarafından çalışmalar yapılmış, fakat sonuç kesin bir şekilde ortaya konamamıştır. Korelilerin menşei sorununun çözülmesi konusunda lengüistik, arkeoloji, etnoloji, folklor vb. gibi birçok bilim alanından yapılan çeşitli çalışmaları ile bir sonuca varılabilir. Korecenin Altay dil grubundan olabileceği fikrini ortaya atan Altay dil teorisinin kurucusu olan Ramstedt'tir.¹⁾ Fakat onun Altay dilleri teorisi ve Korecenin Altay dilleri ile olan akrabalığı görüşü hala bütün bilim dünyası tarafından kabul edilmiş durumda değildir. Durum böyleyken söz konusu olan Altay etnik grubunun halk edebiyatı ile Kore halk edebiyatı arasında karşılaştırmalı çalışmaların yapılmasının önemi ortadadır.

Kore halk edebiyatında hayvan motifi içeren hikayeler çoktur. Bu hayvan motiflerinin sadece hikayenin gerektirdiği sıradan kahramanlara ait olmayıp derin anlamlar taşıdığı düşünülüyor. Ayrıca Altay halklarının yaşadığı Orta Asy'nın birçok yerinde de hayvan motifli halk edebiyatı görülür. Ögel(1971)'in hacimli çalışmasında Türk halk edebiyatlarındaki hayvan motifleri Türk mitolojik unsurları olarak nitelendirilmiştir.²⁾ Altay halk edebiyatları ile Kore halk edebiyatı karşılaştırıldığında ortak hayvan motifleri görülür. Bu ortak

¹⁾ Ramstedt, G.J., "Remarks on the Korean Languages", *MSFOu* 58, s.441-453.

²⁾ Ögel, B., *Türk Mitolojisi I*, 1971, 1989.

hayvan motifleri Koreliler ile Altay halklar arasında bağlantı olduğu konusunda belki bir ipucu verebilir.

Burada Kore halk edebiyatından geyik motifi içeren bir hikaye tanıtılacaktır. Bu hikayedeki geyik motifinin Türk mitolojisinde de görülen geyik motifi ile ilgili olabileceği konusu ele alınacaktır.

Bir Kore Halk Hikayesi - Oduncu ile Peri Kızı :

Bir zamanlar ormanda, yaşlanmış annesi ile yaşayan fakir bir oduncu varmış. Bir gün oduncu ormanda odun keserken avcıdan kaçan bir geyik gelir ve kendisi saklanması için yardım ister. Oduncu geyiğe acıyarak onu bir yere saklar. Biraz sonra avcı gelip geyiğin bu tarafa geldiğini söyler ve nereye gittiğini sorar. Oduncu uzaklara gittiğini söyleyerek geyiği kurtarır. Geyik avcının gitmesinden sonra oduncuya teşekkür ederek onun isteğini sorar. Oduncu da fakirlikten hala evlenemediğini ve bir eşe ihtiyacı olduğunu söyler. Geyik oduncuya şöyle bir yol gösterir. Dolunay gecesi falanca gölde yıkanmak için gökten periler ineceğini ve o zaman bir peri kızının uçan elbisesini saklamasını söyler. Oduncu geyiğin dediklerini yerine getirir ve uçan elbisesini kaybeden peri kızıyla evlenir. Zamanla peri kızı iki çocuk doğurur. Bir gün oduncu gökteki dünyayı özleyip ağlayan peri kızına acır. Elbiseye sadece bakacağı sözünü alarak uçan elbiseyi peri kızına gösterir. Fakat uçan elbiseyi görür görmez peri kızı hemen uçan elbiseyi giyer ve çocuklarını alıp göğe yükselir. Oduncu üzümlere günlerini geçirirken o geyiğe rastlar ve geyik çözüm yolunu gösterir. İlk dolunay gecesinde su almak için gökten büyük bir kaba ineceğini ve o kaba binerek göğe çıkabileceğini söyler. Ve geyiğin dediklerine uyarak oduncu peri kızıyla kendi çocuklarına kavuşur.

Geyik, Türk mitolojisinde kökleri mezolitik devre kadar inen ve en erken hayvan motiflerinden birini oluşturan kutsal bir hayvandır.³⁾ Orta Asya sanatının en başta gelen motifi de geyiktir.⁴⁾ Ayrıca, Cengiz Han'ın ilk ataları ile ilgili efsanede ve Fin-Ugorların efsanelerinde de geyik motifi vardır.⁵⁾ Kurtla birlikte Türklerin bir totemi olduğu sanılan bu hayvan Orta Asyanın çok çeşitli yerlerde görülür: Moğolistan'ın Agrin Brigad bölgesinde, Hun devrine ait taş üzerinde geyik kabartması,⁶⁾ geyikli heykel,⁷⁾ geyik motifli kadınların saç süsü veya tacı,⁸⁾ geyikli kaya resimleri, geyik maskı⁹⁾ vs. Orta Asya'daki Türkler arasında önemli bir yer olan geyik motifi Anadolu Türklerinde de bu önemini sürdürmüştür. 15 yüzyılda İspanya elçisi Clavijo, sayahetnamesinde Erzurum bölgesindeki bir derviş köyünü tasvir ederken evlerin önlerinde asılmış siyah bayrağın altında geyik, koç ve teke boynuzları da asılı bulunduğunu zikreder.¹⁰⁾ İnan(1962:19-20), bu geyik, koç ve teke boynuzlarının şamanizmin bir unsuru olduğunu söyler. Geyik boynuzu takma adeti ise Yenisey nehri kenarında yaşayan Ostiyak şamanlarında da görülür.¹¹⁾ Şamanların elbisesinde ve şamanın ayın yaparken kullandığı davulunda geyik derisi bulunur.¹²⁾ Ögel(1971:37-38) bunun Orta Asya Türklerinin 'Hayvan-Ata'sı ile ilgili olduğunu belirtmiştir. Holmberg ise şaman elbisesini totemizmin en gerçek izi olarak göstermiştir.¹³⁾

³⁾ Çoruhlu, Y., *Türk Mitolojisinin ABC'si*, 1999, s. 158.

⁴⁾ Ögel, B., *Türk Mitolojisi I*, 1971, 1989, s. 573.

⁵⁾ Ögel, B., a.e., s.573-577. I

⁶⁾ Çoruhlu, Y., a.g.e., s.57.

⁷⁾ Esin, *İslamiyetten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslama Giriş*, 1978, s.17.

⁸⁾ Деревянко, А. П., *Феномен Алтаских Мумиёв*, 2000, s.77-78.

⁹⁾ *Türk Dünyası Kültür Atlası*, 1997, s.210-215.

¹⁰⁾ *Clavijo seyahetnamesi*, Rus İlimler Akademisi yayımı, 1881, s.151-152., İnan, A., *Hurafeler ve menşeleri*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1962. s.15-16.

¹¹⁾ Anuçin, V.I., *Oçerk Şamanstva u Yeniseyskih Ostyakov*, *SMAE, II*, 2.; Gmelin, *Reise II*, Ögel, B., *Türk Mitolojisi II*, 1989, 38.

¹²⁾ İnan, A., *Şamanizm*, 1954, s. 91-96.

¹³⁾ Homberg, U., "The Saman Costume and its Significance", *AUFA*, 1922, s. 28.; Ögel, B., *Türk Mitolojisi II*, 1989, s. 34.

Kore kültüründe de geyikle ilgili kalıntılar vardır: Bronz devrine ait bir kılıçta ve kaya resimlerinde geyik motifleri vardır. Eski Kore krallıklarından Şilla devletinin altın tacında geyik boynuzu şekli vardır. Bu Şilla krallığındaki geyik boynuzlu altın taç ise dünya ağacı ve kuş gibi şamanizmin önemli kavramlarını içeren motiflerle oluşmaktadır. Akişev, bu taçtaki motiflerin İskitlerindeki(Saka) hayvan motifleriyle ilgili olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁾ Bu ağaç ile kuş motiflerine dikkat ederek inceleme yapan Kim(1998), bunların Orta Asya'daki Altay etnik gruplarında da görülen totemizmin ya da şamanizmin izleri olduğunu belirtmiştir. Ve Orta Asya Altay etnik grupları ile eski Kore halklarının menşee bakımından bağlantılı olduğunu gösteren ortak bir delil olarak kabul etmiştir.

Ayrıca, Eski Kore devletlerinden biri olan 'Puyeo'nun manası da geyiktir.¹⁵⁾ Eski Kore devletinin yüksek makamlarını inceleyen Choi(1994:42-46) şöyle bir yorum yapmıştır: Altay etnik gruplarında olduğu gibi Eski Kore devletinde de kabilenin kendisinden türediğine inanılan hayvanın adı devlet ya da makam adı olarak konulmuştur.¹⁶⁾ Bu, hayvan adının kabile adı olarak kullanılması adeti ise Yakut Türkleri arasında hala yaşamaktadır.¹⁷⁾

Hayvan motifinin bir totemizim ya da şamanizm izi oluşunu göz önünde bulundurarak yukarıda gösterilen 'Oduncu ve Peri kızı'ndaki geyik motifini şöyle yorumlayabiliriz: Geyik Orta Asyada çok sık görülen bir mitolojik hayvan motifidir. Bu motif eski totemizmin izi olarak Kore halk edebiyatında ve kültüründe şamanizm yoluyla yaşatılmıştır. Bu hikayedeki geyik şamanın rolünü üstlenmiştir. Geyik avcının ihtiyaçları ve istekleri ile ilgilenip çözüm yolu bulan bir şamanın görevindedir. Şaman insanın ihtiyacını yerine getirmek için ayın yapar ve ayında kurban gerekir. Hikayedeki kurban ise ölmek üzereyken avcı

¹⁴⁾ Акишев, А. К., Искусство и Мифология Саков, с. 24-25.

¹⁵⁾ Lee, B. D., *Hanguk Kodaesa Yongu*, 1976, s. 226.

¹⁶⁾ Choi, H. W., "Notes on Some Titles of Paekje", *Altai Hakpo*, 1994, s.41-47.

¹⁷⁾ Harva, U., *Die religiösen Vorstellungen der altaischen Völker*, 1938, s. 469-470.

tarafından kurtulan geyiğin kendisidir. Yine su almak için gökten inen kap da şamanizmde sık sık görülen bir motiftir. Demek oluyor ki bu hikaye Orta Asyanın mitolojik hayvan motifi olan geyiği konu edinmiş ve Orta Asya Altay halklarının önemli inançlar arasında yer alan şamanizm görüşü ile meydana gelmiş bir halk hikayesidir.

Kaynakça

Choi, H. W., “Notes on Some Titles of Paekje”, *Altai Hakpo*, Seoul, 1994.

Çoruhlu, Y., *Türk Mitolojisinin ABC’si*, İstanbul, 1999.

Esin, E., *İslamiyetten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslama Giriş*, İstanbul, 1978.

Harva, U., *Die religiösen Vorstellungen der altaischen Völker*, Helsinki, 1938.

Homberg, U., “The Saman Costume and its Significance”, *AUFA*, 1922.

İnan, A., *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Ankara, 1954.

....., *Hurafeler ve menşeleri*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1962.

Lee, B. D., *Hanguk Kodaesa Yongu*, Seoul, 1976.

Ögel, B., *Türk Mitolojisi I*, TTK, Ankara, 1971,1989.

....., *Türk Mitolojisi II*, TTK, Ankara, 1995.

Ramstedt, G.J., “Remarks on the Korean Languages”, *MSFOu* 58, 1928.

Türk Dünyası Kültür Atlası, İstanbul, 1997.

Деревянко, А. П., *Феномен Алтайских Мумий*, 2000.